

№4 2019 (98)

Видається з жовтня 1999 року
Реєстраційне свідоцтво:
серія **КВ №23669-13509 ПР**
від 9 листопада 2018 року
ISSN 1562-529X
Передплатний індекс: 22863

ЗАСНОВНИКИ:

Харківський національний
університет радіоелектроніки

Харківський національний
педагогічний університет
ім. Г. С. Сковороди

Харківський регіональний інститут
державного управління Національної
академії державного управління
при Президентові України

Приватна фірма «Колегіум»

РЕДАКЦІЯ

І. Ф. ПРОКОПЕНКО,
головний редактор

Л. О. БЕЛОВА,
заступник головного редактора

О. П. КОТУХ,
відповідальний редактор

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ

Україна, 61166, Харків,
просп. Науки, 14. ХНУРЕ

тел.: +38 (093) 688-43-30,
+38 (057) 702-08-30

E-mail: newcollegium.journal@gmail.com

Затверджено вченою радою
ХНПУ ім. Г. С. Сковороди,
протокол № 11 від 25.11.2019

**Журнал внесено до переліку
наукових фахових видань України
з педагогічних наук**

**Видається за сприяння
Ради ректорів вищих навчальних
закладів Харківської області
та Харківського університетського
консорціуму,
за підтримки Департаменту науки
і освіти Харківської обласної
державної адміністрації**

НОВИЙ КОЛЕГІУМ

НАУКОВИЙ ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЖУРНАЛ

ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ

РЕДАКЦІЙНА РАДА

В. І. АСТАХОВА, доктор історичних наук, професор
А. В. БАБІЧЕВ, кандидат наук з державного управління
В. С. БАКІРОВ, доктор соціологічних наук, професор, академік
НАН України, член-кореспондент НАПН України
Л. О. БЕЛОВА, доктор соціологічних наук, професор
Ю. Д. БОЙЧУК, доктор педагогічних наук, професор
С. В. ГАЗАРЯН, доктор наук з державного управління, професор
В. М. ГРИНЬОВА, доктор педагогічних наук, професор
І. В. ДУНАЄВ, доктор наук з державного управління, доцент
М. Б. ЄВТУХ, доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України
С. Т. ЗОЛОТУХІНА, доктор педагогічних наук, професор
О. М. ІОНОВА, доктор педагогічних наук, професор
М. М. КОВАЛЕНКО, доктор наук з державного управління, доцент
О. Е. КОВАЛЕНКО, доктор педагогічних наук, професор
Т. В. КРУТСЬКИХ, доктор фармацевтичних наук, професор
В. М. ЛІСОВИЙ, доктор медичних наук, професор, член-кореспондент
Національної медичної академії України
О. В. НАНКА, кандидат технічних наук, доцент, академік Української
національної академії наук екологічних технологій
С. В. ПАНЧЕНКО, доктор технічних наук, професор
В. С. ПОНОМАРЕНКО, доктор економічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України
І. Ф. ПРОКОПЕНКО, доктор педагогічних наук, професор, академік
НАПН України
В. П. САДКОВИЙ, доктор наук з державного управління, професор
О. Л. СИДОРЕНКО, доктор соціологічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України
В. В. СЕМЕНЕЦЬ, доктор технічних наук, професор
Є. І. СОКОЛ, доктор технічних наук, професор, член-кореспондент
НАН України
В. П. СОЛОВИХ, доктор наук з державного управління, професор
А. М. ТУРЕНКО, доктор технічних наук, професор, академік
Транспортної академії України
Ю. О. УЛЬЯНЧЕНКО, доктор наук з державного управління, доцент
О. І. ЧЕРЕВКО, доктор технічних наук, професор, академік Української
академії наук, академік Міжнародної академії холоду, академік
Інженерної академії України
Д. В. ШВЕЦЬ, кандидат педагогічних наук, доцент

ЗМІСТ

ОСВІТА ТА СУСПІЛЬСТВО

І. Прокопенко, Ю. Бойчук Харківському національному педагогічному університету імені Г.С. Сковороди — 215 років! 3

ПІД ЗНАКОМ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

<i>І. Прокопенко</i> Г. С. Сковорода і українська освіта: вчора, сьогодні, завтра.....	12
<i>С. Бакай, Л. Перетяга</i> Вшанування пам'яті видатного українського педагога й філософа Григорія Сковороди у ХХ столітті (за архівними матеріалами). До 300-річчя з дня народження.....	21
<i>М. Култаєва</i> Філософська педагогіка Г.С. Сковороди: оригінальна відповідь на виклики модерного суспільства.....	24
<i>Т. Паньок</i> Роль Г. Сковороди у культурному поступі Слобожанщини.....	30
<i>Н. Радіонова</i> Філософсько-освітні інтенції в творчості Григорія Сковороди.....	35
<i>В. Ворожбит-Горбатюк, Н. Борисенко</i> Формування педагогічного оптимізму студентів ресурсами матеріалів творчої спадщини Григорія Сковороди.....	39
<i>О. Іонова</i> Порівняльний аналіз педагогічних поглядів Г. Сковороди та Р. Штайнера.....	43
<i>Н. Левченко</i> Концепт сакральної антропології в структурі біблійної герменевтики Григорія Сковороди як засіб виховання духовності особистості.....	48
<i>О. Друганова, В. Білик</i> Г. Сковорода про роль розумового виховання у формуванні особистості.....	54
<i>С. Лавренко</i> Щастя та його пошуки у морально-етичній філософії Г. С. Сковороди.....	59
<i>Л. Ткаченко</i> Риторичний доробок Григорія Сковороди.....	63
<i>Т. Довженко, В. Тихонович</i> Працюємо під знаком Григорія Сковороди.....	68

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА УПРАВЛІННЯ

А. Боярська-Хоменко, А. Денисенко З досвіду організації наукової, навчально-методичної та виховної діяльності кафедри історії педагогіки і порівняльної педагогіки..... 73

МЕТОДОЛОГІЯ ОСВІТИ

О. Іонова Реалізація ідей Штайнер-педагогіки в освітньому процесі Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди..... 78

ЛІТОПИС

<i>С. Криворучко</i> Порядна людина (Спогади про Л.Г. Фрізмана).....	84
<i>С. Золотухіна, Л. Зеленська</i> Кафедра загальної педагогіки та педагогіки вищої школи в структурі Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди: сторінки історії... 90	
<i>О. Башкір, С. Золотухіна</i> Сковородинівські традиції в життєдіяльності очільників кафедри педагогіки ХДПІ (30-ті роки ХХ ст.).....	100
<i>В. Зоря, Н. Пономарьова</i> З історії наукових шкіл фізико-математичного факультету.....	108
<i>В. Борисов, Г. Князь</i> Факультет іноземної філології ХНПУ імені Г.С. Сковороди: історія і сьогодення.....	114
<i>В. Коробейнік, Т. Кравчук</i> Факультет фізичного виховання і спорту: історія та сучасні реалії.....	117

ІНФОРМАЦІЯ

Анотації..... 122

Мова видання — українська, російська, англійська.
Художник обкладинки *О. Дербілова*.
Виконавець комп'ютерної верстки *В. Тарасенко*.
При використанні матеріалів журналу посилання на «НК» обов'язкове.
Точка зору редакції може не співпадати з точкою зору авторів.
Підп. до друку 30.11.2019. Формат 84×108/8. Папір офсетний.
Друк на ризографії. Умов. друк. арк. 9,7. Облік.-вид. арк. 9,2.
Тираж 300 прим. Зам. № 111. Ціна договірна.
Частина тиражу розповсюджується безкоштовно.

Адреса редакції: Україна, 61166, Харків, просп. Науки, 14, Харківський національний університет радіоелектроніки. Тел. (057) 702-08-30. E-mail: newcollegium.journal@gmail.com
Оригінал-макет підготовлено і тираж надруковано в ПФ «Колегіум», 61093, Харків, вул. Іллінська, 57/121, тел. (057) 703-53-74. Свідectво про держреєстрацію: серія КВ № 16592-5064ПР від 23.04.2010.

© «Колегіум», 2019.

УДК 371 (09) (477)

Вшанування пам'яті видатного українського педагога й філософа Григорія Сковороди у ХХ столітті (за архівними матеріалами). До 300-річчя з дня народження

Світлана Бакай,

кандидат педагогічних наук, доцент,

Людмила Перетяга,

доктор педагогічних наук, професор,
Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди

*Він, мов джереляна вода,
Достойний почетом і слави,
Козацький син Сковорода,
Сковорода Григорій Савич*

Майже 300 років відділяють нас від того часу, коли в с. Чорнухах на Полтавщині, 3 грудня 1722 року народився майбутній педагог і філософ, поет і музикант, просвітитель Григорій Савич Сковорода. В його житті і творчості багато питань: твори символічні і закодовані, життя заінтриговане. І хоча своєю працею він досяг звання вченого світового рівня, для багатьох він і досі залишається загадковою, багатогранною особистістю.

Ідеєю «Пізнай себе!» Г.Сковорода відкрив учення про людську особистість і навколишній світ, про сенс життя. Філософ наголошував на тому, що людині треба пізнати себе, знайти в собі природну схильність в тій чи іншій галузі та самореалізувати її в практичній діяльності. Жити у згоді з власною природою — най-

більше щастя для людської особистості і разом з тим велика користь для суспільства.

Г. Сковорода був просвітителем і розумів під «просвітителством» не лише поширення серед населення загальноосвітніх знань, здійснення морального та громадянського виховання людей, а й «просвіщення умів», ствердження нового світобачення, ідей про Всесвіт і суспільство, про пізнання людиною щастя, що дається «...малодовольством, целомудрієм, смиренієм, трудолюбієм, терпением, благодушеством, простотою нравов, чистосердечієм...»[1].

Г. Сковорода вчив людей пізнавати своє щастя в собі самому. Праця за нахилом, за покликанням, за здібностями, зазначав він, приносить не тільки насолоду і щастя людині, а й велику користь

суспільству. З цього приводу він наголошував: «Учись збирати розкидані думки свої і повертати їх усередину себе. Щастя твоє в тобі самому: пізнавши себе, пізнаєш усе, а не пізнаєш себе — ходитимеш у темряві і боєтимешся там, де страху й не було. Пізнати себе вповні, пізнати й здружитися із собою — це невід'ємний світ, справдешнє щастя і досконала мудрість... Краще бути натуральним котом, ніж левом з осячю природою» [1].

Відомий дослідник багатогранної творчої спадщини Григорія Сковороди академік Д. Багалій написав лист 24 січня 1922 р. Наркомові освіти Г.Ф. Гринькові про вшанування пам'яті славетного педагога й філософа з нагоди 200-річчя від дня народження. Д. Багалій пише:

«У 1722 р. народився в с. Чорнухах, на Лубенщині славетний український філософ Григорій Савич Сковорода, якого сучасна наука визнає за мудре філософське слово. У цьому році минає 200-річчя з дня його народження. Совнаркоком РСФСР вирішив ще у 1919 році поставити у Москві пам'ятники двом українцям — Т.Г. Шевченко і Г.С. Сковороді, так високо він оцінив нашого земляка, великого наукового і громадського діяча України. Радянська влада УСРР досі ще нічого не зробила, щоб вшанувати пам'ять філософа, який вийшов з народу, він був син малоземельного козака, присвятив Україні все своє життя, мандруючи в простій свитці по містах і селах, відмовившись від грошей і власності, навчаючи всі стани суспільства гарячим словом чи славними філософськими творами, а головним чином зразками свого життя, бо він жив, як вчив. А вчив. Як жив, прикладів чого дуже мало знає всесвітня історія.

Вмер він у 1794 році і похований у с. Пан-Іванівка Харківської губернії. З приводу 200-річчя з дня його народження. Яке випадає на цей, 1922 рік, я, як видавець його творів і дослідник їх. Звертаюся до Наркому освіти з пропозицією взяти на себе ініціативу в ушануванні його пам'яті — прохати Совнарком

УСРФ як представника Робочо-Селянської влади видати Декрет: 1. Про негайне друкування на державні кошти готової до друку і прийнятої для видання незабаром моєї монографії про Сковороду і його твори. 2. Про опрацювання його моголи в с. Пан-Івановці, з прийняттям її під державну охорону як пам'ятника всеукраїнського значення і про утворення там музею Г.С.Сковороди. 3. Про постановку пам'ятника у Харкові на державні кошти. 4. Про надання його ім'ям селянських шкіл на Україні, особливо на Полтавщині і Харківщині, в с. Чорнухи Лубенського повіту, а також якоїсь вулиці або площі у Харкові». Дійсний член Всеукраїнської Академії наук, академік Дм. Багалій, 24.01.1922 [2].

Думки про необхідність освіти людей супроводжували Г. Сковороду протягом всього життєвого шляху. У 1753–1754 рр. Г. Сковороду було запрошено на викладацьку діяльність до Переяславського колегіуму. Протягом десятиріччя (1759–1769) він вчив студентську молодь у Харківському колегіумі — широко відомому на той час вищому навчальному закладі Слобожанщини. «Хто думає про науку, той любить її, а хто її любить, той ніколи не переставє учитись..., коли не любити всією душею корисних наук, то всякий труд буде марним...» [1]. У навчальній діяльності педагог зважав на індивідуальні особливості студентів, їхні нахили та інтереси, підкреслював, що «воспитание истекает от природы», бо природа особистості «самый лучший учитель».

У Центральному державному історичному архіві України м. Києва збереглася Постанова № 289 Ради Народних комісарів і Центрального комітету КП/б/У від 28.02.1945 р. (м. Київ) «Про увічнення пам'яті великого діяча української культури, поета-філософа Г.С.Сковороди» [3].

В цьому документі йдеться про присвоєння імені Г. Сковороди навчальним закладам та надання стипендій студентам, а саме: «З метою увічнення пам'яті великого діяча української культури, поета-філософа Г.С. Сковороди, Рада

Народних Комісарів УРСР і Центральний Комітет КП/б/У постановляють:

1. Встановити бронзові бюсти Г.С. Сковороди в історичному музеї м. Києва і в бібліотеці Академії Наук УРСР.

2. Присвоїти ім'я Сковороди середній школі № 18 м. Києва.

3. Надати ім'я Сковороди:

— в м. Харкові — педагогічному інституту;

— в м. Переяслав-Хмельницькому — педагогічному училищу.

4. Встановити стипендії імені Сковороди в таких навчальних закладах:

а) У Київському державному університеті ім. Т.Г. Шевченка — 2 стипендії, розміром 400 крб. на місяць (одну для студентів філософського факультету, а другу — для студентів філологічного факультету); одну стипендію, розміром 800 крб. на місяць, для аспірантів кафедри філософії і одну стипендію, розміром 800 крб. на місяць, для аспірантів кафедри української літератури (з фаху давнього письменства).

б) В Харківському педагогічному інституті — 2 стипендії, по 400 крб. на місяць кожна для студентів мовно-літературного факультету; одну стипендію, розміром 300 крб. на місяць, для аспірантів кафедри української літератури (з фаху давнього письменства).

в) В Переяслав-Хмельницькому педагогічному училищі — 2 стипендії, по 200 крб. на місяць, для учнів, що відмінно вчаться».

Цю постанову підписав Заступник Голови Ради Народних Комісарів УРСР Л. Корнієць та Секретар Центрального Комітету КП/б/У Д. Коротченко [3].

В особі Г. Сковороди глибоко поєднався талант просвітителя й духовного педагога-наставника народу, видатного філософа й майстерного музиканта-виконавця, людини, яка знайшла своє покликання і щастя в просвітницькій діяльності серед населення Слобожанщини. Як високоосвічена особистість, він виховував і навчав людей, виголошуючи піднесення духовного розвитку українського суспільства. Г. Сковорода далекоглядно вірив у світле майбутнє свого народу. У творі «Діалог. Ім'я ему — потоп зміин» він переконливо, з глибокою вірою писав: «Ми сотворим свет луччий. Созиждем день веселейший» [1].

Література

1. Сковорода Г. С. Твори в 2-х т. Т.1, 1973. 511 с.

2. ЦДІАУ, Ф. 166, оп. 2, од. зб. 1165, арк. 5-5 зв. «Лист академіка Д.І. Багалія» від 24.01.1922 р. Наркомові освіти Г.Ф. Гринькові.

3. ЦДІАУ, Ф. 4849, оп. 1, од. зб. 6, арк. 56, «Постанова № 289 Ради Народних комісарів і Центрального комітету КП/б/У» від 28.02.1945 р. (м. Київ).

09.06.2019